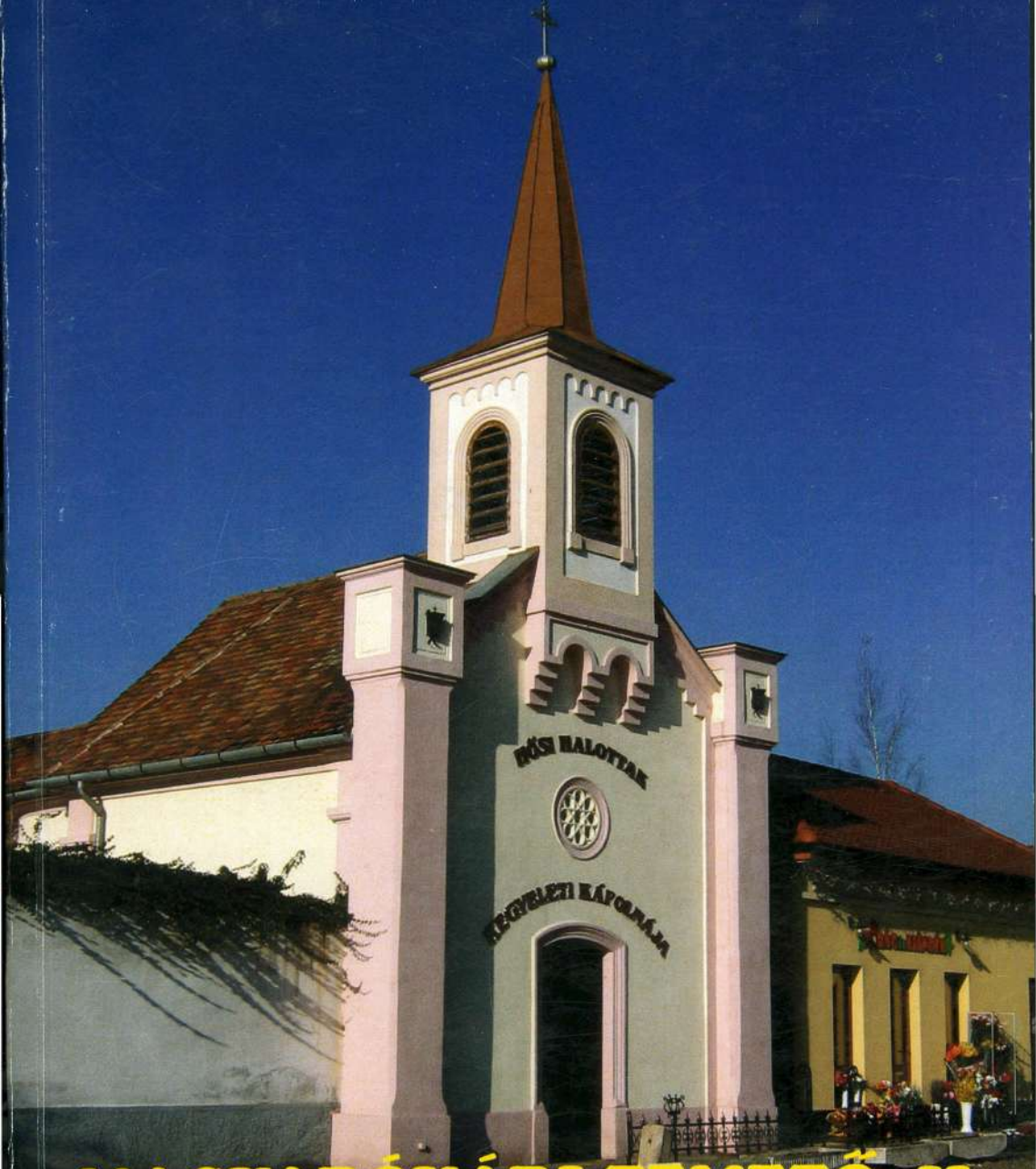
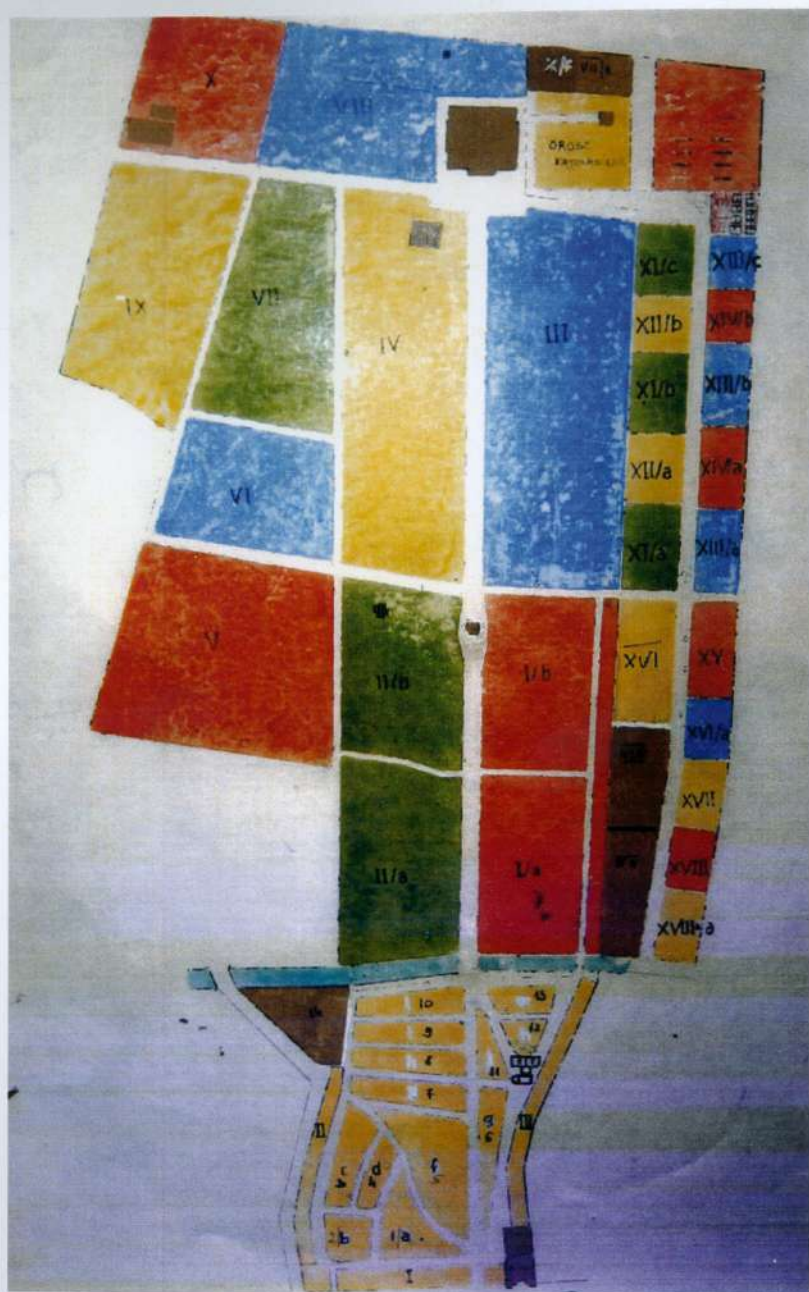

MAGYARÓVÁRI TEMETŐ II. HŐSÖK ÉS ÁLDOZATOK

Mosonmagyaróvár
2008.

A magyaróvári temető helyszínrajza

Magyaróvári temető II.
Hősök és áldozatok

Mosonmagyaróvár
2008.

Kiadja az
Önkormányzat anyagi támogatásával a
Mosonmagyaróvári Városvédő Egyesület

Felelős kiadó:
Dr. Kocsis Sándor
elnök

Az anyaggyűjtésben részt vett:
Láng Ágostonné, Menyhárt Miklósné, Dr. Nagyné
Majoros Györgyi, Dr. Varga Zsuzsanna

Szerkesztette:
Dr. Nagyné Majoros Györgyi

Készült 150 példányban,
a MONOCOPY Nyomda sokszorosításában

Mosonmagyaróvár
2008.

Előszó

„Hol sírjaink domborulnak,
Unokáink leborulnak,
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.”

Petőfi az előző sorokat 1848. március 13-án, a forradalom és szabadságharc előtt 2 nappal vetette papírra. Sejthette-e, hogy pontosan az ő sírját keressük majd még 160 év múlva is? És a Dolomitokban, az olasz harcmezőn elhunytak nyugvóhelyét lesz időnk valamikor is megtalálni? Magam is már 20 évet szenteltem annak, hogy apai nagyapám „eltűnésének” helyét megismerjem... És akik a második világháborúban és az azt követő szibériai láger időszakban életüket veszítették – róluk tudunk-e pontosan mindent? Az előző kérdéseket csak fokozza az 1956-os forradalom áldozatainak emlékét megőrző szándék sok ismeretlen oldala.

A magyaróvári temető sok-sok rejtélyt adott inkább, mint elosztatott. Kérem a Tisztelt Olvasót, gyűjteményünk mögött azt a szándékot érezze annak minden oldalán, ami a Városvédő Egyesület minden közreműködőjét vezérelte: megtalálni azokat és emlékhelyüket, akik **a forradalmak és világégések hősei, áldozatainak voltak.**

Mosonmagyaróvár, 2008. karácsonyán.

(Dr. Kocsis Sándor)
elnök

Terhünk a Föld

J. Supervielle-nek hálásan

Illyés Gyula / 1956

Súlyosabb egyre, minden egy
halottal nehezebb
a Föld, Földünk, de vinni kell,
letennünk nem lehet.

Mert mi hordozzuk, mert mienk,
általunk lesz, ami
és csak addig lesz Föld, amíg
még bírjuk tartani.

Súlyosabb egyre, láb ing,
kar bénul, váll sajog,
mert mi meg egyre ritkulunk
hűségesebb Atlaszok.

Nehezül a Föld: egyre több
benne az áldozat,
a kín; de Ő, Ő büntelen, –
elhagyni nem szabad!

Tartani kell, bár könnyű s kudarc
erőt, reményt legyőz;
minden katona az egész
seregért felelős.

De vinni kell, haladni, bár
egyedül cipeled;
mert ha belebuksz, bele halsz,
veled is nehezebb!

Bevezetés

Dr. Nagyné Majoros Györgyi

A háború, a harc a hatalomért végighúzódik az emberiség ismert történetén. Ahol két ember találkozik, ott az egyik vezetni akar.

A háború győzelmekkel és vereségekkel jár, s persze, sok-sok áldozattal. E közben dicsőséget szerezhet egy ország, egy város, egy szervezet és az egyén is.

A mi városunk, Magyaróvár, nem tartozik a hősök városai közé, bár ismert története a római korig nyúlik vissza, ahol Ad Flexum néven jelentős katonai tábor volt. A limesen, aminek mentén e tábor is létrejött, átvonultak katonák – így tudunk a XIV. Gemina légioról – és hadvezérek, császárok, mint Septimus Severus; folytak határvédelmi villongások, de, tudomásunk szerint itt nevezetesebb csata nem volt. E kor temetői emlékei a Hansági Múzeum Lapidáriumában találhatók.

A honfoglalás korában határőrvidék, Mosonban királyi várral, amit 1271-ben – vesztés csata után – leromboltak. Megfordult benne Salamon király, de feltételezhetően I.(Szent) László királyunk is.

Az 1100-as, majd az 1500-as évek keresztes, majd törökverő hadainak gyülekező és átvonuló helye, ami a lakosságnak jelentett megpróbáltatást.

Az óvári vár nem élt át igazi ostromot, mert megtámadtatása esetén zsoldos kapitányai inkább feladták. Név szerint is ismert közülük néhány, de egyik

sem került be a dicsőiségkönyvbe. Élt itt 1594 és 1597 között egy mulatós katona, Wathay Ferenc végvári vitéz, Tinódi és Balassi mellett a magyar historikus literatúra jeles alakja. Költői művét az isztambuli Fekete Toronyban töltött rabsága évei alatt (1603-1606.) vetette papírra. 2008. januárja óta tábla őrzi emlékét a váralagút falán.

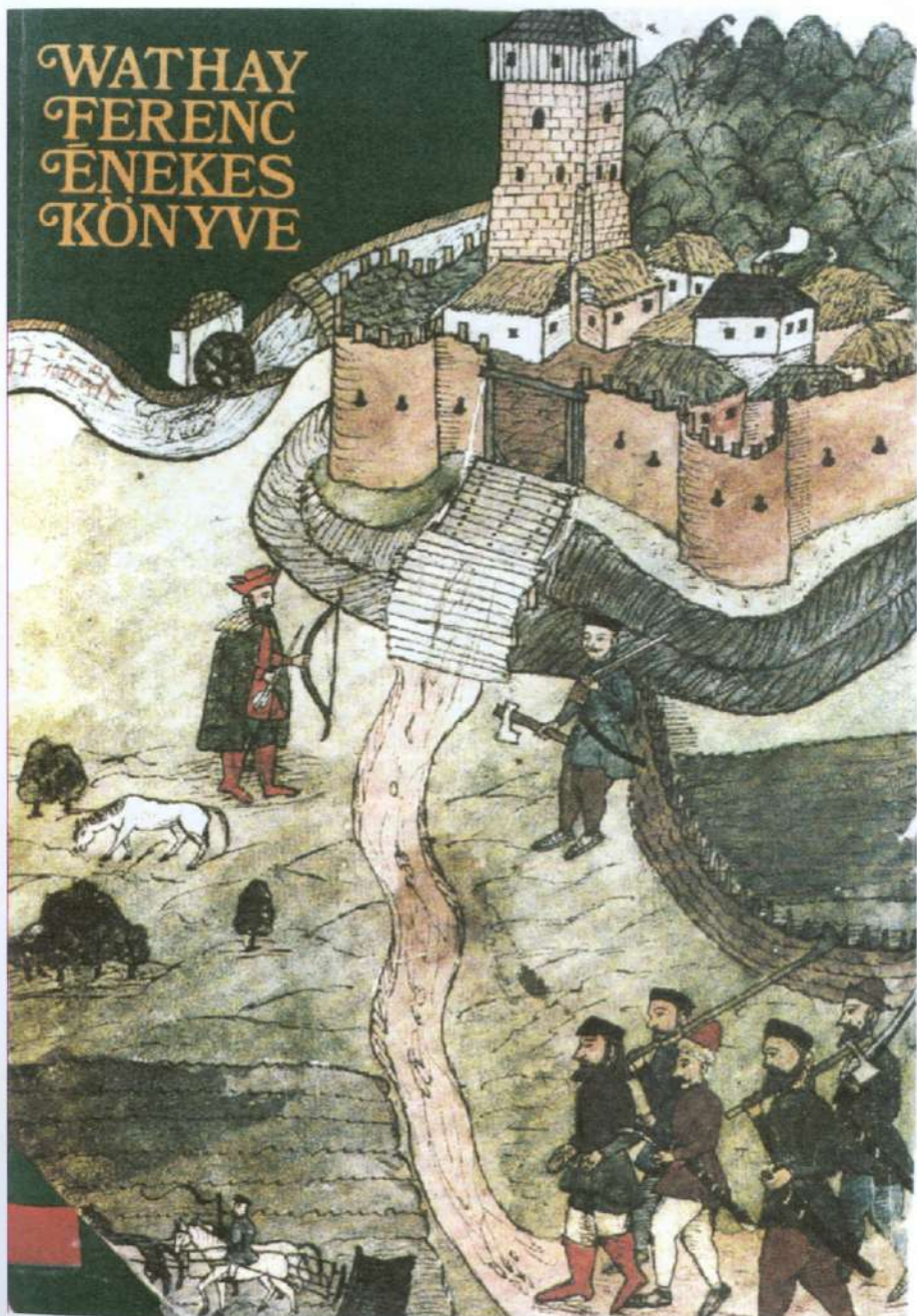
Járt itt Bocskai István hada, miközben 1605-ben Bécsig, Grázig, sőt a Mura-vidékig portyázott. A hagyomány szerint Bethlen Gábor 1619-ben a Randhofban (Fekete Sas Szálló) szállt meg.

A majd 100 évvel későbbi Rákóczi Szabadságharc helyi emléke a „Lőcsei fehér asszony”, Korponayné Géczy Julianna raboskodása és elítéltetése. Magyaróvárott raboskodott és itt hozták meg az ítéletet 1713. március 22-én, ami szerint: „az elkövetett istentelen gonosztettei miatt ... felségsértés bűnében fejének elvesztése és összes ingó és ingatlan javainak a királyi fiskus kezébe adására ítéltetik.”

Romlott egészsége miatt Győrbe szállítják, ahol 1714. szeptember 14-én, „A mai napon ezen győri vár piacán délelőtt fél tizenegykor Géczy Julianna – elüttetvén feje – elkövetett rettenetes bűnének méltó büntetését elszenvedte.”

Napóleon is átkocsizott 1809-ben a városon. Champagny francia külügyminiszter és Metternich osztrák követ augusztus 17. és szeptember 27. között itt készítették elő a szeptember 29-én Schönbrunnban aláírt békeszerződést.

WATHAY FERENC ÉNEKES KÖNYVE

1848-ról már jóval több emlékünks van. Haberlandt Frigyes az óvári Felsőbb Tanintézet hallgatója – később ugyanitt professzor – maga írta meg az együttérző kiáltványt és vitte küldöttség élén a bécsi forradalmi fiataloknak. Az eltávozott vagy a nemzetőrségbe beállt hallgatók miatt az 1848. őszi tanévet már nem tudták megnyitni.

Az 1838-ban itt végzett hallgató, zekefalvi Zejtk Domokos százados Bem tábornok védelmében 1849-ben halt hősi halált.

Soós János kecskeméti népfelkelő a Jelasic utóvédjeivel megütközve, sebeibe belehalt, és itt nyugszik az óvári temetőben.

A MOSONVÁRMEGYE 1912. április 11. száma 2. oldalán a következő kis hír jelent meg: „Elköltözött az élők sorából az utolsó magyaróvári 48-as honvéd, DEMMEL JÓZSEF, 87 éves korában. Aranyműves volt, majd honvéd nyugdíjából élt.”

Görgei Artúr 1848. december 18-án – a schwechati csatából visszavonulóban – itt vívta első, győztes csatáját, a mosoni csatát.

Az Osztrák-Magyar Personálunióban, majd a Monarchiában a kötelezően besorolt magyarországi legények külhonban szolgáltak, és közülük sokan ott estek el. Nem tudunk róla, hogy ezeket a hosszú időre elvitt közkatonákat a népdalokon kívül valaha is hivatalosan elsiratták volna.

A harcokban megsebesültek ellátása általában igen rossz körülmények között történt. Florence Nightingale (1820-1910) előkelő és gazdag angol hölgy,

Lőcsei fehér asszony - Leutschauer weiße Frau

Esténként a kertkapun át titkon kiosont barátnőjéhez, a
labanc generális feleségéhez
Képeslap: Singer, Lőcse 1907.

a krími háború (1853-1856) britt sebesült katonái ellátására önkéntes ápolónőket szervezett. A higiéniai, étkezési és általános jobb körülmények biztosításával a korábbi 42%-os halálozást erősen leszorította.

Az I. világháború a mozgósítottakat és az elesetteket számát tekintve is nagyságrendi változást jelentett a korábbi háborúkhoz képest. A négy évig tartó háborúskodás második évében már felszólították a városokat, hogy méltóképpen emlékezzenek meg hősi halott katonáikról. Magyaróvárott is már 1919-ben készült egy ideiglenes emlékmű a templomtéren, de a véglegesre csak nehezen jött össze a pénz. Az első világháborús emlékművek országszerte csak jóval később készültek el. Ezek az emlékművek – sajnos – már a következő háborúra történő „előkészületek” jegyében kerültek felállításra.

Az Obeliszk (alkotója Péter György) a Városkapu téren 1933-ban, a lucsonyi „C” épületen elhelyezett dombormű szintén 1933-ban került felállításra. A Hajas István által készített Vár előtt lévő síremléket, 42 névvel Groffits Gábor akadémiai igazgató avatta fel az 1937-es tanévnyitó alkalmával. A Lenau (ma 48-as) téren a 13-as gyalogezred emlékére emelt Hungaria-szobor (alkotója Kallós Ede) felavatására csak 1938. június 5-én, pünkösdi vasárnapján került sor.

A háborúban nemcsak harcoló katonák, hanem hadifoglyok is áldozatul estek. A monarchia legnagyobb katonai építkezésén zömmel olasz hadifoglyok dolgoztak. A temetőben egységes kialakítású katonai temetőrész van, soronként végigfutó vasbeton gerendán

keresztel és névvel ellátott – szintén betonból készült – fejfákkal. Itt eredetileg 7 sorban soronként 50 sír volt, de idővel a megbonthatatlan rendbe polgári betemetkezések történtek. Szőke Gyula, magyaróvári plébános ez ellen az 1980-as években felemelte szavát, hivatkozva a hadisírgondozásra megkötött és a magyar kormány által is jóváhagyott nemzetközi kötelezettségvállalásra. A polgári betemetkezés nem egyszerűen azt jelentette, hogy megbomlott a katonás rend, hanem a sírok méretkülönbsége miatt a polgári sírok környezetében lévő katonai síremlékek előbb csak „orra buknak”, majd csendben eltűnnek.

Egyesületünk, látva az áldatlan állapotot és a sírok gazdátlan gondozatlanságát (korábban a polgárista kislányok és a gazdász hallgatók egy-egy sír gondozását vállalták!) a temetkezési vállalattal egyeztetve kezdeményezte, hogy a temető DNY-i sarkában a meglévő fejfákból „hősi katonai temető”, kegyeleti park és „ossárium” alakuljon ki. A sírhelyek újbóli igénybevételekor történne meg a kihantolás. Ez az elképzelés az ellenállás, és még inkább a pénzhiány miatt csak gyenge, megvalósíthatatlan ötlet maradt.

Azt, hogy e gondolat nem ellenkezik a nemzetközi elvárással, mi sem bizonyítja jobban, mint a mosoni temetőben felújított német katonai temető. Minden egyes ismert német katonasírt (a környező falvakban is!) kihantoltak és a hadügyi nyilvántartás alapján a talált csontokat azonosították, majd egyenként névvel ellátott kereszttel jelölt sírokba a 121 német katonát újratemették.

A katonatemetők világszerte egységes kialakítású és gondozott mementók, a méretük megdöbbentő. A világot járva vagy csak a TV emlékező műsoraiban látható emlékhelyekkel összehasonlítva nincs sok dicsekednivalónk.

MAGYAR VÖRÜSKERESZT
GYŐR-SOPRON MEGYEI VEZETŐSÉGE
9022 GYŐR, Apáca u. 36.
TELEFON: 0-586, 18-554
LEVÉLCÍM: 9002 GYŐR, PF.: 140.

GYŐR, 1982. május 12.
TÁRGY:
.....
ELŐADÓ:

Városszépítő Egyesület

Mosonmagyaróvár

Kérésükre igazolom, hogy a Genfi egyezmények, melyek a fegyveres összeütközések áldozatainak védelmét szolgáló nemzetközi megállapodások tartalmazzák, hogy "A halottakat - személyazonosságuk megállapítása után tisztességesen el kell temetni. Sirjaikat meg kell jelölni és tiszteletben tartani."

Az 1949. évi Genfi egyezményeket kiegészítő jegyzőkönyveket 1977. december 12.- 45 állam képviselőjével együtt - hazánk meghatalmazottja is aláírta Bernben.

Gulyás János
Gulyás János
megyei titkár

Azért valami itt is megmozdult! Vitéz Fischer Györgynek, Egyesületünk alapító tagjának kezdeményezésére és tevékenysége nyomán a sírkert zöld kerítést kapott.

Az olasz hadifoglyokra még egy sír emlékeztet a temető főútja mentén. A fekete obeliszken 33 név olvasható.

Az első világháború befejezése – a trianoni békekötés – nem hozta meg azonnal a békét. A nyugati határövezet, a mai Burgenland kiürítése nem ment simán. Szabad csapatok több összecsapásban akadályozták meg, hogy az osztrák katonaság birtokba vegye a területet. Prónay Pál alezredes vezetésével 1921 október 4-én kikiáltották a Lajtabánságot, mint független, semleges államot. E diplomáciai krízishelyzet rendezésére hirdethették meg a soproni népszavazást.

IV. Károly kétszeri visszatérése is járt áldozatokkal, de sem erről, sem a Tanácsköztársaság óvári katonai veszteségéről nincs tudomásunk.

A második világháború hős katonáinak megítélése sokáig váratott magára, hiszen a felszabadító Vörös Hadsereg ellen harcoltak. 1971-ben Nemeskürty István rázta fel a közvéleményt a „Requiem egy hadseregért” című könyvével. A „honvéd” behívóparanccsal kerül ki a frontra, ahol a legjobb tudása szerint helyt kell állnia. Maga nem döntheti el, hogy lő-e és kire. Parancsmegtagadás esetén életével fizet, de kritikus helyzetben, társait cserbenhagyva, azok fizetnek életükkel. A harcoló közkatona hazáját védi, s méltatlan, hogy a változó politika áldozatává váljék.

A II. világháború 60 milliónyi embervesztesége nem önként ment a „vágóhídra”! Ez a szám csak a közvetlen veszteséget jelenti. Ehhez hozzá kell számolni a nem közvetlen harci cselekmények áldozatait, a

megnyomorítottakat, az éhen haltakat, a meg sem születetteket. Csak elgondolkodtatóul! Oroszország hadköteles korosztályának 70%-a pusztult el a II. világháborúban! Ki számolta össze a félresiklott életeket? Hányan haltak bele rövid idő alatt a fronton szerzett nyavalyákba, vagy lettek egy életre fizikai vagy szellemi (lélektani) értelemben nem teljes értékű emberek? És köztük nemcsak a katonák, de a támasz nélkül maradt nők – anyák, feleségek, menyasszonyok – és apa nélkül felnőtt vagy meg sem született gyermekek is!

A II. világháború magyaróvári illetőségű – és távol vagy ismeretlen helyen nyugvó – hősi halottainak névsora a Hősi Halottak Kegyeleti Kápolnájának falán olvasható. Külön emlékművük az Akadémia elesett hallgatóinak van: A Vár előtti elalélt, honvéd egyenruhás katona – Pauer Gyula alkotása – névsorral, magánkezdeményezésből született.

A II. világháború számunkra legtragikusabb eseménye az 1943. januári doni áttörés és az azt követő visszavonulás volt. A 2. magyar hadsereg kétszázezres állományának háromnegyed része halt meg, tűnt el vagy esett fogságba. Hiányos felszereléssel, többszörös túlerővel szemben álltak helyt. Főparancsnokuk, Jáni Gusztáv napiparancsban szégyenítette meg az embertelen küzdelemben alul maradt hősokeket. „Részvételüket” évtizedekig elhallgatás, hátrányos megítélés követte.

Több, mint egy név! Mészáros Géza (szül. 1920. június) Pósné Mészáros Blanka bátyja, óvári fiatalember 1943. január 17-én tűnt el (fagyott meg?) a doni visszavonulásban.

A II. világháború átzúdult a városon, és az itt elesettek vagy hazahozottak egyéni sírjai a temetőben fellelhetők.

A háborús halottak nagy számát tették ki a munkaszolgálatosok, a kényszers munkások. Politikai „megbízhatatlanok”, és a fajilag „alacsonyabb rendűek” sem maradhattak ki a frontszolgálatból, csak fegyvertelenül a legnehezebb munkákat kellett végezniük. Lövészárók-ásás, de leginkább akna-mentesítés volt a feladatuk. Mindezt hiányos ruházatban, lehetetlen tábori körülmények között és igen gyenge kosztos, sok esetben szadista vezetéssel.

Kovács Sándorné közlésre átadta az általa gyűjtött, a „keleti hadműveleti területen eltűnt/elpusztult mosonmagyaróvári munkaszolgálatosok” névsorát. A számuk jóval több lehet, de itt csak azok szerepelnek, akiknek a sorsa kétséget kizáróan dokumentálható.

Ez a névsor a Kovács házaspár által a mosoni zsidóság történetére vonatkozó kutatásaik eredményének része. Hiteles dokumentumok alapján állították össze kéziratukat. Csak azokat az adatokat szerepeltetik, amiket hitelt érdemlően bizonyítani is tudnak

Köszönjük, hogy e részt szívesek voltak kiadványunk részére átengedni.

A mosoni zsidóság, a holokauszt veszteségét a Mosonyi Mihály úton lévő zsidótemető ravatalozójában fekete márványtáblákon örökítették meg Búzás Árpád Londonban élt, egykori mosoni lakos finanszírozásában. A temető megmentése – mivel a városközpont terjeszkedésével felmerült annak szanálása is – és

épületének, kerítésének felújítása zömmel az elszármazottak közadakozásából valósult meg.

Emléktábla található még a Fehér Ló Mosoni Községi Ház előcsarnokában. Ezt eredetileg a „gettó” falán kívánták elhelyezni, majd a főutca másik épületére száműzték, míg végül épületen belülre került.

A Vörös Hadseregnek a környékbeli harcokban elesett katonái élő zöld fallal körülvett sírkertben nyugsznak a temető ÉNy-i részén, a ravatalozó és az urnatemető között. Központi emlékmű, egyéni és tömegsírok, nevekkel. A temetőrész gondozott, hisz a nemzetközi egyezmény is erre kötelez. Határainkon túl nyugvó hőseink temetőit, sírjait az ott illetékesek gondozzák kölcsönösségi alapon. Csak úgy várhatjuk el, hogy tisztelet és kegyelet övezze az „ellenséges földben nyugvó” katonáink sírját, ha mi is hasonlóan cselekszünk.

1956 mély nyomokat hagyott a városon, a hozzátartozókban. Az október 26-i sortűz, a budapesti harcokban részt vettek vagy a megtorlás áldozataul esettek emlékhelye a temetőben és a „tett” helyén található. A Gyásztéren harangláb, névvel ellátott két sor kopjafa- és a sort lezáró Golgota állít emléket a vétlen áldozatoknak. De 56-os emlékhely van az iskolák, az egyetem és a városháza épületén is. A Vár előtt egy elalélt leány – Pauer Gyula alkotása – emlékeztet a békésen felvonuló és áldozatul eset hallgatókra. Névsoruk az alagút falán olvasható.

Valamennyien

életüket áldozták a hazáért! A Haza – s ez mi vagyunk! – tartozik nekik annnyival, hogy emléküket kegyelettel ápolja és példájukból erőt merít.

Mosonmagyaróvár város Önkormányzatának
Képviseleti testülete
3/1991. Kt.

K i v o n a t

A Képviseleti testület 1991. február 4-i ülésének jegyzőkönyvéből.

Tárgy: Javaslát sírhely megváltásra

24/1991./II.4./ Kt. sz.

h a t á r o z a t

Mosonmagyaróvár város Önkormányzatának Képviseleti testülete az 1956. október 26-i mosonmagyaróvári események két áldozata, Kiss Antal és Czifrik Lajos részére sírhelyet biztosít az óvári temetőben térítésmentesen.

Felelős: Plutzer István polgármester
Határidő: 1991. október 31.

Plutzer István sk.
polgármester

Dr. Szakács Ilona sk.
jegyző

Kivonat hitelél:

K.m.f.

Rigóné Baranyai Margit
Rigóné Baranyai Margit

Részletes rész

A hősök és áldozatok emlékműveit, emléktábláit, sírjait, az összeállított névsorokat nem kis munkával gyűjtöttük össze. Ami kimaradt, az nem volt szándékos, nem jutott tudomásunkra. Az Olvasó kiegészítő adataira számítunk.

Az anyaggyűjtésben segítségünkre voltak az Anubisz Temetkezési Kft. dolgozói; külön köszönetünk Évának.

A KISALFÖLD-ben megjelent felhívásunkra ketten jelentkeztek adatkiegészítéssel, amit ezúton is köszönünk. Felhasználtuk.

Egy ilyen munka nem zárható le. Számítunk arra, hogy e könyvecskét olvasva emlékek elevenednek fel. Reméljük, megosztják ezt majd a szerzőkkel is.

Mosonmagyaróvár, Erkel Ferenc utca 14.

A Szabadságharc centenáriumára emlékművet állított
a város a Hansági Múzeum előtti téren.

Készítője id. Réthy Ferenc.

A karcsú oszlopon évszámok (1848, 1948, 1998),
tetején bronz láng.

Gábor Áron rézágyúját 2000-ben helyezték elé,
átellenben a város színes címere.

Egyesületünk 1987-ben a hiányzó számokat pótolhatta.

Zeýk Domokos emléktáblája a váralagút falán (középen),
Balra az 1956-os, jobbra a második világháborús
egyetemi áldozatok fekete márvány emléktáblája.

Soós János

1827 – 1848

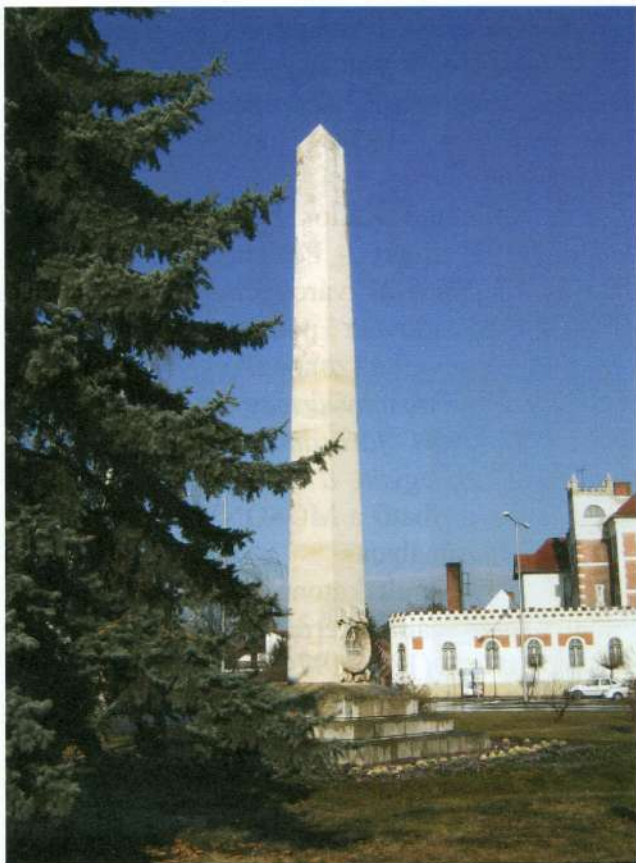
kecskeméti önkényes lovas nemzetőr
életének 23. évében a hon és szabadság
védelmében M.Óvárrott 1848. évi

Október 8^{án} elvérzett.

Áldás hamvaira!

A Szabadságharc 150. évfordulójára tervezett emlékmű
Meszlényi János alkotása. 1998.

Obeliszk a Városkapu téren
Rajta koszorú, rohamsisakkal. A koszorúban felirat:
Emlékezzünk
1914-1918.
Vitam et sanguinem
MDCCCCXVI.

Készítője Péter György szobrász-kőfaragó mester.
1933. május 31-i felavatásán részt vett Habsburg Frigyes
főherceg is. Egyesületünk 1989-ben restauráltatta.

A város ÉNy-i kapujában, a 48-as téren áll a HUNGARIA szobor, a volt Pozsonyi 13. és 307. honvéd gyalogezred első világháborúban eleset hőseinek emlékére, avatása 1938. június 5-én, pünkösd vasárnapján volt.

Az emlékmű Kallós Ede munkája. Az 50-es években eltűnt 4 címert – Pozsony és Moson megye, Pozsony és Magyaróvár város címere – Búza Barna budapesti szobrászművész pótolta, aki annak idején Kallós mellett részt vett a szobor elkészítésében is.

„Pozsony-Mosonyvármegye, Sopronmegye csornai és kapuvári járásának magyar, német, tót legényei harcoltak együtt a szegedi h. kerület alföldi legényeivel...” olvasható a MOSONVÁRMEGYE c. lap 1938. június 9-i számában.

Az itt leszerelt katonákból alakított új egység 1919. május 16-án Hajmáskérre vonult. Velük volt Tallós Prohászka István (1896-1974) festőművész, akinek „haditudósítói” aquarelljeit a Hansági Múzeum őrzi.

Pozsony és Moson megye címere

Hungaria szobor

Egyesületünk 1987/88-ban restauráltatta, majd
1992-ben Rajki László szobrászművész újból restaurálta
és védőbevonattal látta el.

I. világháborús emlék a Vár előtt, Hajas István alkotása
Péter György magyaróvári szobrász-kőfaragó
kivitelezésében.

Felavatta Groffits Gábor az Akadémia igazgatója
1937. október 3-án a tanévnyitó alkalmából.

Antalik István	Kottán Ferenc
Barthodeiszky Antal	Látványi Jenő
Barthodeiszky István	Magasházi Pál
Bárdió György	Matavovszky Sándor
Bedross József	Munkovich Béla
Bittera István	Padányi László
Bozzai Zoltán	Pausch Károly
Cselley Jenő	Praznovszky Ágoston
Csengery József	Radó Gyula
Csiszár Antal	Rajts Dezső
Csizmazia Lajos	Révy Emil
Divéky Manó	Röszler Károly
Glatz József	Sassy Elemér
Ifj. Gobi Imre	Sauska István
Greilinger Ferenc	Strasser György
Günther Ede	Szarvas Béla
Günther György	Walkó Ernő
Ivánka László	Gr. Wenckheim Béla
Jancsó Béla	Zorkóczy Árpád
Kalt Rezső	Zöld János
Kokas István	Zwickl Mihály

A 42 név sorában részben hallgatók, részben olyan
városi hősi halottak szerepelnek, akik nevében ezt a
lehetőséget megváltották.

I.világháborús emlékmű a várépület előtt

Pro Patria
1914-1918

A M.Kir. Mezőgazdasági Kísérletügyi
és Tudományos Intézet hősi halottai

Béres János
v. Csurgó János
Doboz Elek
Farkas József
Fekete Gábor
Jancsó Béla
Lovász Lajos
Reithofer Károly
Röszler Károly
Telkes Pál
Varga János + 1939.

Emléktábla a „C” épület falán, Lucsony utca 23.

Hősi emlékhely

Hazánkért

1914 – 1918

Kottinger István

1875 – 1917

Vukszanovits István

1883 – 1915

Knesz Miklós

1893 – 1916

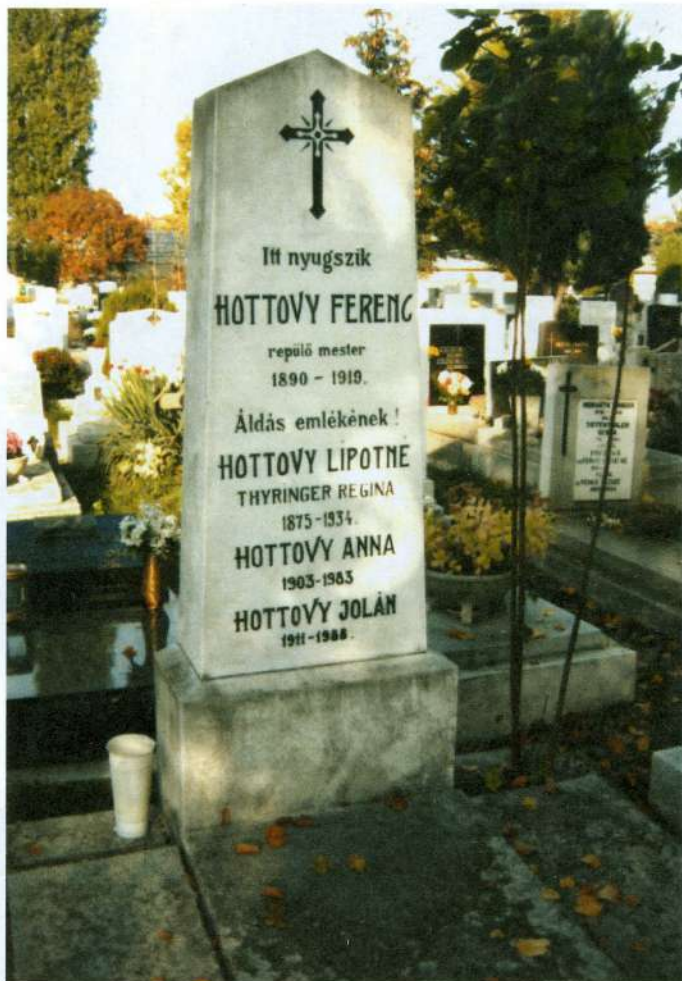
Szűcs Albert

1889 – 1919

Szalay Ferenc
repülő százados
a vaskorona rend
tishti arany vitézségi érem stb.
kitüntetések tulajdonosa
1890 – 1915

Futárszolgálatról visszatérőben repülőjükkal a volt nyomda
épületére (Régi Vámház tér) zuhantak.

Hottovy Ferenc
repülő mester
1890 – 1915

Futárszolgálatról visszatérően repülőjünkkel a volt nyomda
épületére (Régi Vámház tér) zuhantak.

Thuróczy Ferenc
1887 – 1918
Hősi halált halt Gemmonában

Hősi Emlékhely

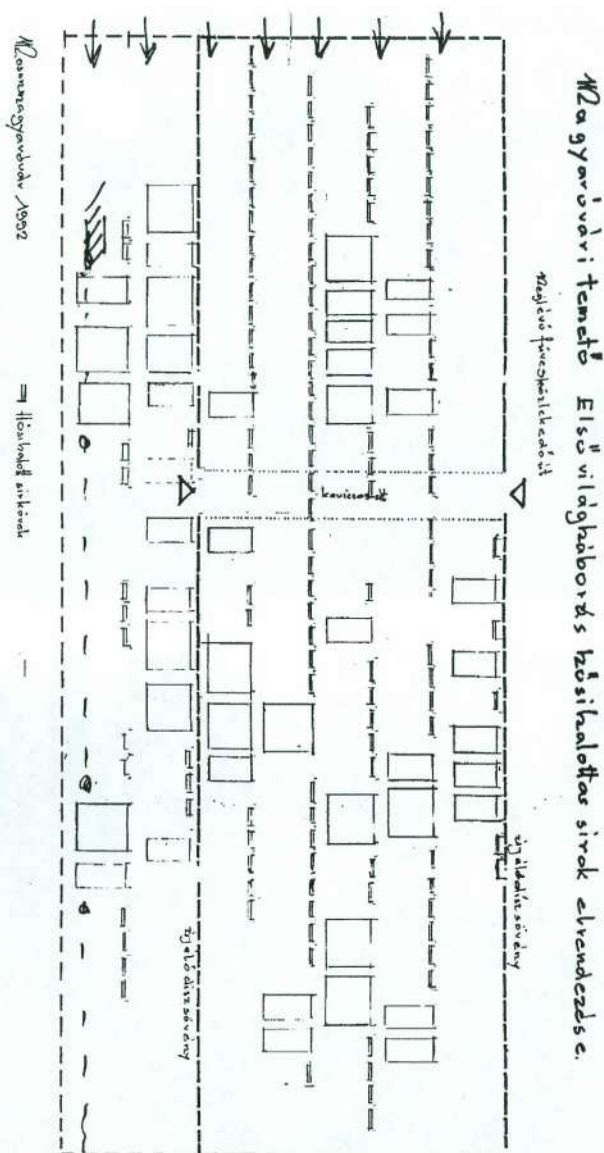
Itt eredetileg kovácsoltvas kerítéssel övezett sziklahalom állt kovácsoltvas kereszttel, amit egy vihar ledöntött, majd az egész fokozatosan eltűnt. A veszélyre Egyesületünk levélben hívta fel az „illetékes” figyelmét 1990. júliusában.

E hely jelentősége: ez volt a II. világháború hősi halottainak egyedüli, hallgatólagos emlékhelye. A kegyelet virágait itt helyezhették el az emlékezők.

Az első világháborús sírkert

Az első világháborús sírkert helyszínrajza
Készítette Fischer György 1992-ben

I. világháborús sírkertben nyugvók hősök és
hadifogolyok névsora

1. Báder Jakab	49.János
4. Niedoba Károly	50. Bospod János
5. Tropin Nándor	51. Hasic Ibrahim
6. Popa Iván	52. Straka Ignác*
13. Slastichi Nikolaj	53. Sperling Nándor
14. Kozup Ottó	54. Lesnyák László
15. Jodorovic Dragoljev	55. Iratschuk Izsák
18. Wolovic Iván	58.Miklós
20. Lang János	60. Holyiba István*
23. Lyágh Miklós	hősi halott élt 31 évet
24. Árgyelán János*	61. Bocsinszky István
25. Jurm Pero	62. Grke Bartol
27. .. sala Balázs	63. Kraz Ágost*
30. Czingalek Balázs	64. Piorkovsky Stanislaw
31. Winarsky Félin	65. Nikodem Pál
32. Andre György	66. Sellaro Giovanni
34. Zsincsak István*	68. Montaneri Girolano
35. Blahut Ferenc	69. Zaremba Fábián
36. Humrcsek József*	70. Cyrek Sebestyén
38. Piogrof ...	71.András
39. Zajalin Maxim	72. Hardek András
40. Henzyl János*	74. Kubicza József
41. Schindler Miksa*	75. Toblasz János
42. Dowgan Nikopor	76. Horyalii Vehado
43. Bosbojew Jakob	77. Naboszny Lajos
44. Kutitor Sawo*	78. Zsembery Béla*
45. Pats Márton	79. Bordig
46. Pats Károly	80. Lenkovic János
47. Schmidt János*	81. Gebauer Károly
48. Lorenc Ferenc 30	82. Ringhofer József

83. Sivec Roman	124. Buga Jenko Andrej
84. Kozaka József	125. Boján János
85. Gedrist Antal	127. Anka Iuon
86. Barudza Ramo	128. Fortuna Iván
91. Winter János*	133. Safta Georgie
93. Partu Oszkár*	136. Miranda Iuon
95. Obajtek József	140. Feodorow Wasil
96. Freitag Károly	141. Stannkovic Stamon
100. Kania Kázmér*	142. Fakó Mihály*
101. Ilart Wieger	146. Pohlner Ede*
102. Ujj Ferenc	147. Krizsán Rudolf*
103. Radovan Tade	156. Rakie Zivan
105. Barubunovics János*	158. Botnik Mihály
106. Scheltuchin János	161. Kapitan Ferenc
107. Navratil Ernő*	162. Sehejan Afanasij
114. Laudin Franz	163. Fenzl János
115.István	164. Majta János
- Justin János (-1945)

Majthényi Imre 1993. szeptember 7.-én lezárt gyűjtése. A hiányzó sorsszámok helyén már nincs katonai síremlék, esetenként polgári sír található. A nevek néhol már igen nehezen vagy egyáltalán nem olvashatók.

A kimutatás szerinti hősi halottakat *-al jelöltük. Koruk 27 és 48 év közötti.

A többieknel hashártyagyulladás(!)(haslövés?), általános gyengeség, influenza, tüdőlob, tüdővész, veseelégtelenség, vérhas, koponyaalapú törés, áramütés a halál megjelölt oka. Életkoruk 17 és 50 év közötti. Közöttük van lábadozó katona, népfelkelő, gyalogos, katonai és gyári munkás, hadifogoly (szerb, orosz, olasz, román, sőt osztrák állampolgár).

Olasz kápolna

A hadifoglyok lelki igényének kielégítésére barakktemplom létesült. Ezt maguk az olasz hadifoglyok építették, köztük mesteremberek és művészek.

A foglytábor felszámolásával a templom átmenetileg funkció nélkül maradt. Ma az ipartelepieket szolgálja.

A mementók arra szolgálnának, hogy az egyszer elkövetett bűn ne ismétlődjön meg, de a példák szerint nemigen tanulunk a múltból. A II. világháború olasz hadifoglyai szintén templomépítéssel tették elviselhetőbbé a fogságot (l. a borítón).

Olasz kápolna

Az Orkley szigetcsoport egyik tagján, Lambholm partján a II. világháborúban az afrikai harcokban foglyul ejtett olasz katonák 60-jelű tábora volt. Ők építették a „Churchill sorompók”-at, a betonmólókat a német tengeralattjárók távoltartására. A zord körülmények között is elviselhetővé alakították körletüket, színházat és templomot építettek.

A Béke Királynője tiszteletére szentelt kápolna a *szeretet*, a *remény* és a *kibékülés* szimbóluma lett.

A kápolnához két NISSEN barakkot helyeztek egymás mögé, a rideg külsőt és belsőt művészien alakították ki. A „nyersanyagot” a tenger szolgáltatta, a partra vetett uszadékból, a zátonyra futott hajókból szerezték azt be. A művészi munka, a deszkaburkolat kifestése, a mennyezetfreskó, az oltárkép, a festett üveglablakok Domenico Chiocchetti keze munkáját dicséri. A többi munkára is találtak a foglyok között megfelelő szakembert.

A munka a táborparancsnok (T.P. Buckland őrnagy) és a tábori lelkész (P. Giacobazzi) támogatásával valósulhatott meg.

A háború befejeztével a 60-as tábor megszűnt, a foglyok hazatértek. A barakk kápolna 1958-ig sorsára várt. Akkor bizottság alakult az olasz kápolna megőrzésére. Meghívták Moenából (Olaszország) a művészt, aki helyi segítséggel három hét alatt restaurálta a kápolnát és annak díszítését. A virágvasárnapi felszentelése újság- és TV-szenzáció volt.

Azóta az Okley szigeteken lévő **olasz kápolna** turistákat vonzó látványosság. A látogatók számára történelmi érdekesség, a **megpróbáltatások közepette is alkotni képes emberi szellem jelképe.**

Harpur, J., Westwood, J. 1989/1994: Legendák földjén. 214-217 p. Magyar Könyv Klub, Budapest, 240 p.

Olasz hadifoglyok síremléke a főút mentén

Con Affettó Rocordano	A háború olasz
Prig Di Guerra Italiani	hadifogjai iránti együttérzéssel
Scultori Borionetti e Testoni	Borionetti és Testoni
	szobrászok

Az előlap névsora*:

Birzarró Mainó	1917
Ancona Bellinó	1917
Ugliengó Carló	1917
Badioli Guidó	1917
Liuni Pasquale	1917
Judellicati Domenicó	1917
Garciulló Giuseppe	1917
Tassistró Giacomó	1917
Castelli Andrea	1917
Angeli Giuseppe	1917

Az oldallap névsora:

Buosi Luigi	17	Tota Giuseppe	18
Dodaró Frances	17	Caccialanza Guido	18
Gallina Remigio	17	Sellaró Giovanni	18
Aquini Bartolo	17	Berardinelli Tomaso	18
Montanari Gerolaimo	17	Simonetti Feruccia	18
Giorgetti Giuseppe	17	Andaló Sebastiano	18
Giglietti Francesco	17	Rolló Giovanni	18
Moscatelli Francesco	18	Cociuffi Costantino	18
Bartesagli Bartolómeo	18	Wentnerelli Remo	18
Bordignon Francesco	18	Fava Felice	18
Carlucció Francesco	18	Andretta Giovanni	18
Burcató Michele	18		

* A feliraton a halálozás hónapja és napja is szerepel

A

Nyugati végeken
Nagy Magyarországért
Ehn István

1921. szeptember 21-én

Makó István

1921. november 1-én

hősi halált haltak.

Emelte az

Ébredő Magyarok Egyesülete

(ÉME) társadalmi egyesülés, 1818 novemberében alakult meg azzal a jelszóval, hogy diadalra juttatja az általa értelmezett nemzeti és keresztény gondolatot a társadalmi, politikai és gazdasági életben. A proletárdiktatúra alatt nem működött, annak bukása után újrászervezték. Nagyobb szerepet kb. 1924-ig játszott, működése azóta meglehetősen ellanyhult. (Új Idők Lexikona 8. kötet, 118.p.).

A II. világháború magyaróvári hősi halottai, áldozatai emlékére

II. világháborús emlékhely a Kegyeleti Kápolna oldalfalán.

A címer eredetileg a Járásbíróság épületét díszítette.

A hat márványtáblán 127 hősi halott és 6 áldozat neve
olvasható

A bal oldali táblákon:

Adlovics Sándor	Czike Lajos
Baán Ernő	Csiszár József
Báder Gusztáv	Dávid Gyula
Bagi István	Dernoczi Sándor
Barabás Oszkár	V. Dózsa Balázs
Bencsics Lajos	Éder Ferenc
Bochdalofszky József	Éder János
Bognár József	Erdélyi Gyula
Bokori János	Erdélyi Mátyás
Borsfai Ferenc	Feszler Gyula
Buga István	G.Papp Kovács Lajos
Burkus Lajos	Gál Endre
Cseh István	Gál István
Czigány Mihály	Gál János
Geigl Lőrinc	Hoser Leopold
Grösz Béla	Jász Béla
Ifj. Günther Lajos	Jackó Miklós
Gurdon Lajos	Jani S. Ferenc
Hadarics Gyula	Kampej Károly
Hadarics József	Klenner Rihárd
Hanikker Pál	Knoller Mátyás
Haszonits József	ifj. Kocor István
Haszonits Vince	Kormos Imre
Hentz József	Kormos József
Horváth István	Kovács András
Horváth István	ifj. Kovács János
Horváth János	Körtvélyesi Lajos
Horváth István	Krámer Ernő
Horváth László	

Kulicsán Pál
László Géza
Lelovits Ferenc
Lelovits Janő
Lendvai Miklós
Lapsényi József

Lobik Imre
Luttenberger Gyula
Makai Imre
Makai István
Mayer Imre
Muzslay Mihály

A jobb oldali táblákon:

Matina József
Megyeri Antal
Meszlényi Sándor
Mezei Gyula
Mihályi István
Miksó Ferenc
Molnár Dániel
Mozsolics István
Nagy András
Nagy Lajos
Nádas Pál
Dr. Németh Béla
Némedi Antal
Németh Géza
Németh József

Németh Vince
Paár István
Peretlek Ferenc
Pető Antal
Pető Ferenc
Pető István
Rapp József
Rácz János
Riha János
Reiner János
Rozsos Tivadar
Rösich Ferenc
Siegl Gusztáv
Simon Gyula
Simonics Vilmos

Stiaszny János
Szabó István
Szalay József
Schneider Mátyás
Schönberger János
Székelyhidi András
Szemeti Imre
Szűcs Imre
Tamás András
Teleki Pál
Timcsina Ferenc
Tokai Gyula
Tóth József

Tótik Sándor
Török Pál
Varga János
Varga Lajos
Végh János
Végh Sándor
Walter Imre
WinklerKároly
Winkler Lajos
Zalka Zoltán
Zöld József
Bohdalofszky Alajos
Babos Imre
Novák István
Hafner Rezső

Áldozatok:
Borbély Ferenc
Láng János
Malatin Tibor

Menyhárt József
ifj. Menyhárt József
Menyhárt Gyula

Állította a Honvéd Hagyományörző
Egyesület és a város lakói. 1993.

Itt nyugszik
Varga János
honvéd
Szül 1915.
Elesett 1939. március 14-én
Munkács mellett,
Kárpátalja visszatéréséért
vívott harcban esett el.
Hazahozatta
és emléket állította
Magyaróvár
hazafias közönsége

Heintz József
hadapródörmeister
1921 – 1944

Drága áldozatunk szent hazánk oltárán.
Halhatatlan lettél hős haláloed árán.
Őrzöd mindörökké a hazát, a békét.
Mi pedig gyermekünk áldott szent emlékét.

Zsembery Béla
tizedes
1918 - 1944

Jusztin János

– 1945

Egy festőművész Medgyesegyházáról,
ki itt halt hősi halált

Síremléket állította Jusztin Béla, Sopron

Szabó János

Szabó János
honvéd, távirász
1905 – 1948

A szolgálat során szerzett betegségek okozták korai halálát.
A csoportképen az ülő sorban jobbról a második

A II. világháborúban hősi halált halt gazdásztársak emlékére

Bujáki József

Schneider Pál

Gróf Montecuccoli Alfréd

Siegl Gusztáv

Horváth Béla

Stettner Pál

Kuster Tibor

Majoros József

Martin Gyula

Malatin Tibor

Papp Zoltán

Móri Kálmán

Rátonyi György

Rábl Károly

Riha János

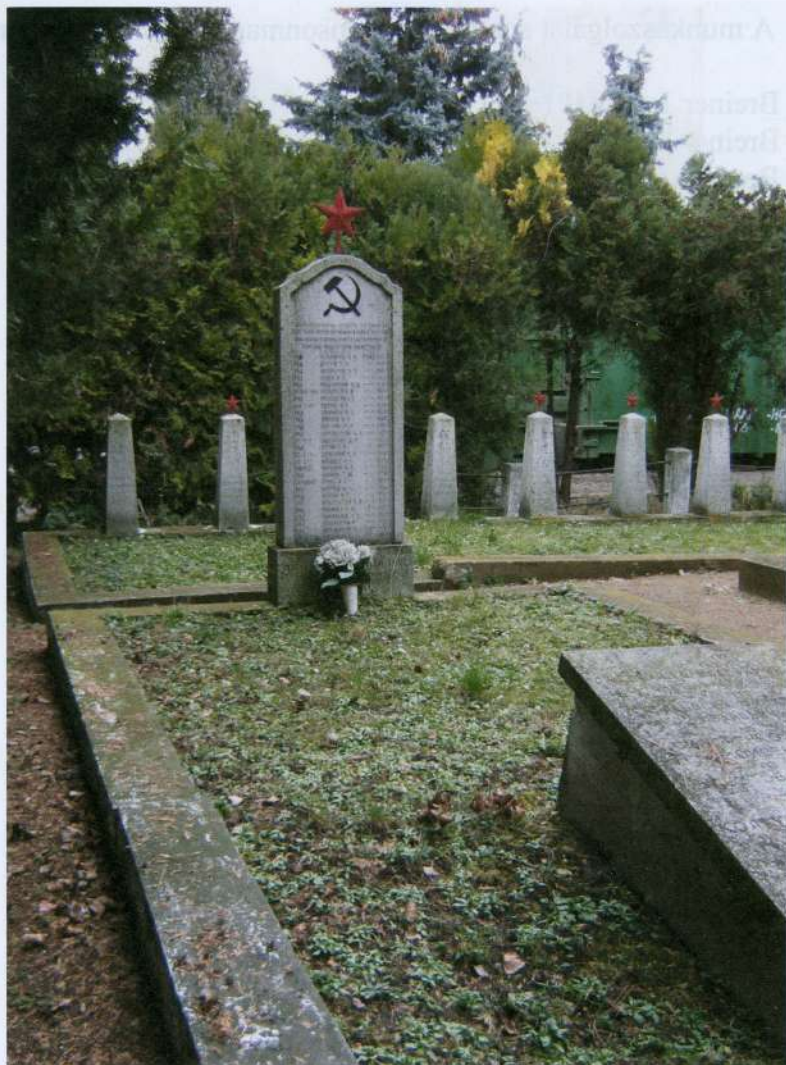
Béke poraikra

Emlékmű a Vár előtt (Pauer Gyula 1991).

Dr. Pintér László adománya

A Vörös Hadsereg katonáinak hősi temetője
A központi emlékmű

Tömegsír és egyéni sírok

A munkaszolgálat során eltűnt mosonmagyaróváriak névsora

Breiner Jenő/8471	1911-1942	Olim
Breiner László/8477	1917-1943	Alekszejevskoje
Bernáth Sándor/	1904-	
Fenákel Zoltán/11887	1902-1944	Jamna Gorna
Frankl Ákos/13109	1902-1943	Ilovszkoje
Feldmár László/	1915-	Alekszejevszka
Feldmár Jenő	1921-	Kisszolyva
Fischer Lajos/1234	1917-1943	Borcsevo
Dr.Krausz Kálmán/23216		
	1907-1943	Keleti hdműv.ter.
Kelen László	1908-1942	Szkupoli
Menczer Jenő	1915-	Szkupoli
Rehberger Ferenc/29312		
	1915-1943	hdműv.ter.
Singer Adolf/32106	1905-1943	Olim
Singer Béla/32116	1909-1943	Olim
Singer László	1907-	Jablocsnoje
Sommer Dénes	1917-	Gremjatcsje
Dr. Springer Hugó/33416		
	1912-1942	Novi Oszkol
Szigeti Béla/35458	1902-1944	hdműv.ter.
Weisz Egon/42826	1918-1943	Borcsevo

Az itt szereplő adatok:

Név/nyilvántartási szám – születés és halál éve
– eltűnés helye.

A kapott névsorban a születési hely és a hónap/nap, anyja neve és mosonmagyaróvári lakcíme is szerepel.

A lista lezárásának dátuma: 2008. október 28.

Az 1956. október 26.-i sortűz áldozatainak tömegsírja
Hansági Múzeum gyűjteményéből

Az 1956. október 26-i sortűz és a II. világháború
hőseinek és áldozatainak emlékfala

56-os emlékmű a Gyásztéren
készült városi összefogással 1989,
aminek dokumentuma a Hansági Múzeumban megtalálható.

Az 1956. október 25-ai ÁVH-s vérengzés áldozatai

Bárdics Tihamér
Demauer Antal
Domonkos Antal
Dózsa Katalin
Dömötör János

Kiss János
Kovács István
Kreizer Sándor
Laczkovics Dezső
Letenyei Ferenc

Fábián József
Ferenczi János
Gyécsik István
Hornyak Béla
Horváth Gyula*
Kardos Miklós
Kardos András
Kelemen Rezső
Kemény Márton

Meszlényi István
Meszlényi József
Miks József
Nagy Árpád*
Neszmélyi Ernő
Neuberger Flóriánné
Németh Károly
Őry László
Paár Jenő

Pandúr György

Pápai Ferenc
Picher Béla
Pintér Gizella*
Rác Anna
Rehling Zoltán Róbl Ferenc
Savanyú Józsefné
Sípos Gyula

Wachek Lőrinc
Wachtler Lajos
Westergom Imre*
Wilhelm Mihály
Woineschitz Istvánné
Zsoldos Mihályné

Szalay István*
Szimhardt Károly
Szuhányi József
Takács Miklós Ferenc
Tolnay László
Varga Erzsébet*
Virág Vendelné

Czifrik Lajos
Földes Gábor
Gulyás Lajos
Kiss Antal
Kórodi Károly
Tihanyi Árpád
Weintrager Imre
Zsigmond Imre

Az 1956. október 26-i sortűz áldozatainak márványtablája

F E L H Í V Á S

A Magyar Demokrata Fórum Helyi Szervezete kezdeményezésére az MSZMP Mosonmagyaróvári Városi Bizottsága és a hozzájuk csatlakozó társadalmi és politikai szervezetek (a FIDESZ, a Hazafias Népfront, a Mosonmagyaróvári Környezetvédő Egyesület, a Mosonmagyaróvári Muzeumbarátok Egyesülete, a Mosonmagyaróvári Városvédő Egyesület és a Szabad Demokraták Szövetsége) felhívással fordulunk honfitársainkhoz:

Közzadakozásból állítsunk emléket az 1956. október 26-i tragédia és az azt követő események áldozatainak

Felkérünk mindenkit, aki e közmegegyezést szolgáló szándakunkkal egyetért és tisztelegni akar az áldozatok emléke előtt, hogy adományával járuljon hozzá az emlékmű létrehozásához.

E cél megvalósítására Intéző Bizottság alakult, amely a felsorolt szervezetek nevében pénzügyi lebonyolításával megbizta az OTP Városi Fiókját (Mosonmagyaróvár, Lenin ut 183 9200) és felhatalmazta a Mosonmagyaróvári Városvédő Egyesületet az emlékműállítás ügyintézésére.

Kérjük, adományát az OTP fenti címén a számú számlára postán vagy ugyanott személyesen befizetni sziveskedjék

Mosonmagyaróvár, 1989. augusztus 1.

Intéző Bizottság

Kiss Antal és Czifrik Lajos
1957.

Magyar Katalin (1940-1956) emléktáblája a Bolyai János
Szakközépiskola falán
Hősi halált halt Budapesten 1956. november 7.-én
önkéntes ápolóként, sebesültek mentése közben

1956-os emlékmű a Vár előtt (Pauer Gyula, 1990)

Névsor a váralagút falán:

Horváth Gyula, Nagy Árpád, Pintér (Péter) Gizella, Szalai
István, Varga Erzsébet, Vesztergom Imre (1989)

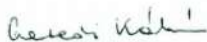
Gulyás Lajos emléktáblája a róla elnevezett utcában
2008.

Kötelezettségvállalás
„MOSONMAGYARÓVÁR 1956. október 26.”
emlékmű állítására

Az ALAPÍTÓ OKIRAT záradéka

Az alapítók az Alapító Okiratban foglalt Kötelezettségvállalást
akarattukkal megegyezőnek tartják és a keltezésben feltüntetett helyen
és időben létrehozzák.

Mosonmagyaróvár, 1989. augusztus

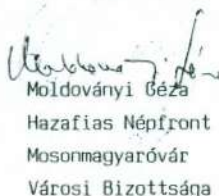

Szeredi Kálmán

Magyar Demokrata Fórum

Mosonmagyaróvári Szervezete

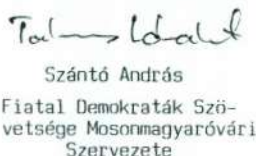

Stipkovits Károly
MSZMP Mosonmagyaróvár
Városi Bizottsága

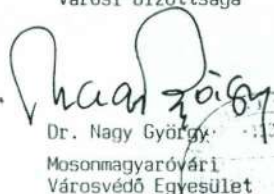

Moldoványi Géza
Hazafias Népfront
Mosonmagyaróvár
Városi Bizottsága

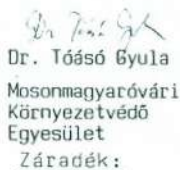

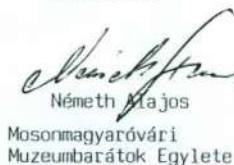
Ludvig Jenő

Szabad Demokraták
Szövetsége Mosonmagyar-
óvári Szervezete

Szántó András
Fiatal Demokraták Szö-
vetsége Mosonmagyaróvári
Szervezete

Dr. Nagy György
Mosonmagyaróvári
Városvédő Egyesület

Dr. Tóásó Gyula
Mosonmagyaróvári
Környezetvédő
Egyesület
Záradék:

Németh Lajos
Mosonmagyaróvári
Múzeumbárók Egylete

Jelen alapító okiratot a Mosonmagyaróvár Város Tanácsa VB.
Igazgatási Osztálya a 3940/1989.I. sz. határozatával jóvá-
hagyta.

Mosonmagyaróvár, 1989. augusztus 04.

Dr. Szakács Ilona
ig. osztályvezető

Tartalom

Előszó	5
Terhünk a Föld (I.Gy.)	6
Bevezetés	7
Részletes rész	20
Szabadságharc	21
I. világháború	25
Lajtabánság	45
II. világháború	46
1956. október 26.	59

A 38 fotót Dr. Nagyné Majoros Györgyi és Dr. Varga Zsuzsanna készítették

Ami elromolhat, ...

- 17.o. Buzási
- 26.o. elesett, aquarell
- 28.o. Matasovszky, Weinckheim
- 30.o. Lucsony utca **15-17.**
- 32/33.o. 1890-1919, 45.o. 1918 48.o. Lepsényi
- 62.o. * egyetemi hallgatók, 67.o. Westergom

Az Orkley szigeteken található olasz kápolna

